



**ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT
DAVLAT O'ZBEK TILI VA ADABIYOTI
UNIVERSITETI AKADEMIK LITSEYI**

**24-OKTYABR
2025-YIL**



**O'zbek tilining
xalqaro maydondagi
nufuzi: tarix, bugun
va istiqbol**

Xalqaro ilmiy-amaliy anjuman



**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT O'ZBEK
TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI AKADEMIK LITSEYI**



**O'ZBEK TILINING XALQARO MAYDONDAGI NUFUZI: TARIX,
BUGUN VA ISTIQBOL**

**ВЛИЯНИЕ УЗБЕКСКОГО ЯЗЫКА НА МЕЖДУНАРОДНОЙ
АРЕНЕ: ИСТОРИЯ, СОВРЕМЕННОСТЬ И ПЕРСПЕКТИВЫ**

**THE PRESTIGE OF THE UZBEK LANGUAGE IN THE
INTERNATIONAL ARENA: HISTORY, PRESENT, AND FUTURE**

Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyasi maqolalar to'plami

OCTOBER 24, 2025



УДК:811.512.133(091)(100)(08)

Bugungi kunda “O‘zbekiston-2030” strategiyasining asosiy vazifalardan biri – ilmiy izlanish yutuqlarini amaliyotga joriy etish yo‘li bilan fan sohalarini rivojlantirish, ya’ni xalqaro ilmiy hamjamiyatda e’tirof etilishiga xizmat qilishdir. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentinnig 2020-yil 20-oktyabrdagi “Mamlakatimizda o‘zbek tilini yanada rivojlantirish va til siyosatini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-6084-son farmoni ijrosini ta’minlash hamda ta’lim jarayonida o‘zbek tili va adabiyot fanlarini o‘qitishda innovatsion metodlardan foydalanish va o‘qituvchilarga uslubiy yordam ko‘rsatish maqsadida 2025-yil 24-oktyabrda o‘tkaziladigan **“O‘zbek tilining xalqaro maydondagi nufuzi: tarix, bugun va istiqbol”** mavzusidagi Xalqaro ilmiy-amaliy anjumanning maqolalar to‘plamini e’lon qiladi. Mazkur ilmiy maqolalar to‘plamida o‘zbek tili tarixi va uning xalqaro aloqalardagi o‘rni, hozirgi o‘zbek tilshunosligining dolzarb muammolari, akademik litseylarda o‘zbek tili va adabiyotini o‘qitish metodikasi, turkiy xalqlar adabiyoti tarixi, turkiy tillarning rivoji va o‘zaro o‘xshashliklari, umumiy adabiy merosimizni ilmiy asosda chuqur o‘rganish, madaniy aloqalami zamonaviy texnologiyalar orqali kengaytirish, raqamli texnologiyalar davrida o‘zbek tilining imkoniyatlari, raqamli platformalar orqali integratsiyani amalga oshirishga oid fikrlar yoritib berilgan. To‘plamdan dunyo bo‘yicha taniqli turkiyshunos olimlar, universitetlar, akademik litseylar professor o‘qituvchilari, iqtidorli talabalar hamda o‘quvchilarning maqolalari ham o‘rin olgan.

TAQRIZCHILAR:

Normamatov Sultonbek Ermamatovich - Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti professori

Ismailova Vasila Shuxratovna - Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot o‘qituvchisi

TAHRIR HAY’ATI:

Adizov Bekjon Qo‘chchiyevich - Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti akademik litseyi direktori

Aliqulova Dilbar Esanovna - Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti akademik litseyi o‘quv ishlari bo‘yicha direktor o‘rinbosari

Baxtiyorov Qobuljon Odiljon o‘g‘li - Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot o‘qituvchisi

Mazkur to‘plam matni Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti Ilmiy-texnikaviy kengashining 2025-yil 30-oktyabrdagi 4-sonli ilmiy majlisida muhokama qilinib, nashrga tavsiya qilingan.

Izoh: Maqolalarning ilmiy saviyasi uchun mualliflar o‘zlari mas’uldirlar.



YALPI YIG'ILISH MA'RUZALARI

ÖZBƏKİSTAN RESPUBLİKASINDA DİL SİYASƏTİNİN MÜSTƏQİLLİKDƏN SONRAKİ İNKİŞAF MƏRHƏLƏLƏRİ

Elçin İBRAHİMOV

Prof. Dr. Qarabağ Universiteti Elm şöbəsinin müdiri.

E-posta: elchin.ibrahimov@karabakh.edu.az

<https://orcid.org/0000-0002-1105-9345>

10.52773/tsuull.conf.2025.24.10/AJWM8147

Xülasə

1991-ci ildə dövlət müstəqilliyini bərpa edən Özbəkistan Respublikası qarşısında duran əsas strateji məqsədlərdən biri milli dövlətçiliyin ideoloji, siyasi və mədəni əsaslarını formalaşdırmaq olmuşdur. Bu istiqamətdə həyata keçirilən ən mühüm islahatlardan biri dil siyasətinin yenidən qurulması və milli dilin dövlət idarəçiliyi, təhsil, eləcə də ictimai həyatın bütün sahələrində tətbiqinin təmin edilməsinə yönəlmiş tədbirlər idi. Dil siyasəti təkcə kommunikasiya vasitəsi kimi deyil, həm də milli kimliyin, tarixi yaddaşın və ictimai həmrəyliyin qorunması baxımından strateji əhəmiyyət daşıyırdı.

Müstəqillik dövründə Özbəkistanın dil siyasətinin inkişafı üç əsas mərhələdə izlənilə bilər. Birinci mərhələ (1991-2000) dövlət dilinin hüquqi statusunun möhkəmləndirilməsi, onun təhsil və idarəetmə sistemlərində tətbiqinin genişləndirilməsi ilə səciyyələnir. İkinci mərhələ (2000-2016) dilin funksional imkanlarının artırılması, terminoloji sistemin yenilənməsi və latın qrafikalı əlifbaya keçid prosesinin tənzimlənməsi ilə xarakterizə olunur. Üçüncü mərhələ (2016-cı ildən bu günədək) Prezident Şavkat Mirziyoyevin rəhbərliyi ilə dil siyasətinin modernləşdirilməsi, dövlət dilinin beynəlxalq nüfuzunun yüksəldilməsi və çoxdilli mühitdə harmonik dil münasibətlərinin qorunması istiqamətində aparılan islahatlarla müşayiət olunur.

Beləliklə, Özbəkistan Respublikasında müstəqillikdən sonrakı dil siyasəti milli dövlət quruculuğunun aparıcı komponentlərindən biri kimi formalaşmış, milli



özünüdərkin güclənməsinə, dilin ictimai funksiyalarının genişlənməsinə və ölkənin beynəlxalq imicinin möhkəmlənməsinə mühüm töhfə vermişdir.

Açar sözlər: *Özbəkistan, dil siyasəti, dövlət dili, müstəqillik dövrü, dil planlaşdırması, milli kimlik, latın qrafikasına keçid, dil islahatları, çoxdillilik.*

Stages of Language Policy Development in the Republic of Uzbekistan after Independence

Abstract. After restoring its state independence in 1991, the Republic of Uzbekistan faced the strategic task of establishing the ideological, political, and cultural foundations of national statehood. One of the most significant reforms undertaken in this direction was the reconstruction of language policy aimed at strengthening the role of the national language in state administration, education, and public life. Language policy in Uzbekistan has not only served as a means of communication but has also functioned as a key instrument for preserving national identity, historical memory, and social cohesion.

The development of Uzbekistan's language policy during the independence period can be divided into three main stages. The first stage (1991-2000) was characterized by the consolidation of the legal status of the state language and its wider application in education and administrative domains. The second stage (2000-2016) focused on expanding the functional capacity of the Uzbek language, updating the terminological system, and regulating the transition to the Latin script. The third stage (from 2016 to the present) has been marked by the modernization of language policy under the leadership of President Shavkat Mirziyoyev, with particular emphasis on enhancing the international prestige of the state language and maintaining balanced multilingual relations within society.

Thus, the post-independence language policy of the Republic of Uzbekistan has emerged as one of the key components of national state-building, contributing to the strengthening of national consciousness, the expansion of the language's social functions, and the improvement of the country's international image.



Keywords: *Uzbekistan, language policy, state language, independence period, language planning, national identity, transition to Latin script, language reforms, multilingualism.*

Giriş

XX əsrin sonlarında Sovet İttifaqının dağılması nəticəsində müstəqillik əldə edən Mərkəzi Asiya respublikaları qarşısında milli dövlət quruculuğunun əsas ideoloji, siyasi və mədəni istiqamətlərini müəyyənləşdirmək kimi mühüm bir vəzifə dayanırdı. Bu kontekstdə dil siyasəti məsələsi yeni formalaşan milli dövlətlərin kimlik quruculuğunda aparıcı rol oynayan strateji sahələrdən biri kimi ön plana çıxmışdır. Müstəqillik əldə edən Özbəkistan Respublikası da bu baxımdan istisna təşkil etmir.

Özbəkistanın dil siyasəti postsovet dövründə milli dövlətçilik ideyasının mühüm dayaqlarından biri kimi formalaşmış, dilin ictimai-siyasi, hüquqi və mədəni funksiyalarının genişləndirilməsi istiqamətində ardıcıl tədbirlər həyata keçirilmişdir. Müstəqillikdən əvvəl qəbul olunmuş “Dövlət dili haqqında” Qanun (1989) müstəqillikdən sonra yeni siyasi və sosial şəraitə uyğunlaşdırılaraq milli dövlət ideologiyasının mühüm tərkib hissəsinə çevrilmişdir.

Müstəqillik illərində Özbəkistanda dil siyasətinin əsas istiqamətləri dövlət dilinin hüquqi statusunun möhkəmləndirilməsi, təhsil və idarəetmə sistemlərində tətbiq dairəsinin genişləndirilməsi, latın qrafikasına keçidin mərhələli şəkildə həyata keçirilməsi, həmçinin çoxdilli cəmiyyət şəraitində dil münasibətlərinin tənzimlənməsi olmuşdur. Bu siyasət yalnız dilin kommunikativ rolunu gücləndirməyi deyil, həm də milli kimliyin qorunması, vətəndaş birliyinin formalaşması və ölkənin beynəlxalq müstəvidə tanınmasının təmin edilməsini hədəfləmişdir.

Beləliklə, müstəqillik dövrü Özbəkistan dil siyasəti öz inkişaf dinamikasına görə müxtəlif mərhələlərdən keçmiş, bu mərhələlərdə aparılan islahatlar dövlət



dilinin mövqeyinin güclənməsi, milli kimliyin dərinləşməsi və mədəni suverenliyin təmin olunması baxımından mühüm elmi-tarixi əhəmiyyət kəsb etmişdir.

Yeni respublikaların bəzilərində dil siyasəti əsasən millətçilik konsepsiyasına əsaslanırdı (Azərbaycan, Türkmənistan). Bunun əsas səbəbi isə istər çarizm, istərsə də SSRİ dövründə həyata keçirilən millətlər siyasətinin mərkəzində yerli dillərin (ana dillərin) dayanması idi. Milli dillər məsələsi sovet dil siyasətinin “əsas vasitəsi” idi.

70 illik Sovet dövründə aparılan siyasətdə dil məsələsi elə həssas nöqtəyə çevrilmişdi ki, hələ İttifaq dağılmamışdan əvvəl bir neçə respublikalarda 1989-1990-cı illər arasında ard-arda dil haqqında qanunlar qəbul edildi. Estoniya (18 yanvar 1989), Azərbaycan (23 sentyabr 1989), Özbəkistan (21 oktyabr 1989) milli dillərini dövlət dili elan edən qərarlar çıxardılar. Milli dillərlə bağlı qanunların qəbul olunması bəzi ölkələrdə azsaylı xalqların narahatlığına səbəb olmuş, Gürcüstanda abxazlar, Latviyada rus və polyaklar, Moldovada qaqauzlar etiraz mitingləri keçirmiş və bu etirazlar vəziyyəti daha da gərginləşdirmişdi.

Müstəqillik qazanmış türk respublikaları təhsildə, elmdə, iqtisadiyyatda, ümumiyyətlə, bir çox sahələrdə dünya ilə integrasiya mərhələsinə qədəm qoydu. Elm və texnologiyanın inkişafı və dünya xalqlarının qloballaşan mühitdə sürətlə integrasiya etməsi, eləcə də informasiya məkanının genişlənməsi şəraitində türk xalqlarının da ümumi bir dildə ünsiyyət məsələsi artıq zərurətə çevrildi.

Bu proseslər türkdilli xalqlar üçün yeni imkanların və əlaqələrin yaranmasına səbəb oldu. Ölkələr arasında elm, təhsil, iqtisadi əlaqələr sürətli inkişaf yoluna qədəm qoydu. Belə ki, türk dünyasının mədəniyyət nazirlərinin, incəsənət xadimlərinin və elm adamlarının iştirakı ilə müxtəlif mövzularda mütəmadi olaraq konfranslar, simpoziumlar təşkil edildi. Bu tədbirlərdə gündəmdə olan əsas məsələ türk xalqlarının ortaq ünsiyyət dili ilə bağlı idi. Lakin yüksək səviyyədə təşkil edilmiş tədbirlərdə iştirakçıların eyni tarixi məcrada formalaşan dilin fərqli dialektlərində ünsiyyət qurması bəzi hallarda müəyyən çətinliklərə və anlaşılmazlıqlara səbəb olur.



Keçirilən konfranslarda türkdilli xalqlar arasında ortaq ünsiyyət dilinin yaradılması mövzuları hər zaman müzakirə obyektı olub.

Sovet dağılandan sonra müstəqil ölkələrin dil siyasəti Sovet dil siyasətinin mənfi nəticələrini aradan qaldırmağa yönəlmişdir. Sovet dövründə rus dilinin və siyasətinin ciddi təsirinə məruz qalan milli kimlikləri canlandırmanın ən effektiv yollarından biri milli kimliklərə layiq olduğu dəyəri vermək idi. Müstəqillikdən sonrakı dil siyasətinin başlıca məqsədlərindən biri ikidilliliyin milli dilləri sıradan çıxarıb təkdiilliliyə çevrilməsinə dərhal müdaxilə etmək idi. 1989-1990-cı illərdə İttifaq respublikalarının hamısında milli dilləri ön plana çıxaran, bu dillərin funksionallığını artırmağı hədəf seçən və bilvasitə, yaxud bilavasitə rus dilinin sosioloji funksiyasını məhdudlaşdıran qərarlar qəbul olunmuşdur. Xüsusilə sosial və ictimai sahələrdə milli dillərin danışılmasını və bu sahələrdə işləyənlərin bu dilləri öyrənmələrini təşviq edən siyasət milli dillərə simvolik funksiya qazandırmaq hədəfini aşaraq iqtidarın fərqli etnik qruplara mənsub fərdlər arasında bölüşdürülməsi “təhdid”i daşıyırdı.

Bu cəhətdən müstəqillikdən sonrakı dil siyasətinin əsas məqsədlərini aşağıdakı şəkildə qeyd edə bilərik:

1. Latın əlifbasına keçməklə milli dili inkişaf etdirmək,
2. Milli dillərin statuslarını yaxşılaşdırmaq,
3. Milli kimliyi inkişaf etdirmək,
4. Milli dildə danışanların sosioloji, siyasi və iqtisadi mövqeyini gücləndirmək və s. (İbrahimov, 2020: 110).

Mərkəzi Asiya respublikaları, ümumiyyətlə siyasi, iqtisadi və mədəni oxşarlıqlarına və ortaq tarixlərinə görə bir bütöv kimi qəbul edilir. Sovet millətlər siyasətinin əsasını təşkil edən dil siyasəti, əhatə dairəsi və ideoloji mahiyyəti baxımından Sovet iqtidarının ən iddialı layihəsi olmuşdur. Mərkəzi Asiyada qurulan sosialist respublikaların dillərinin yeni standartlarını məqsədli şəkildə formalaşdıran gərgin kampaniyalar əlifba dəyişiklikləri əsasında baş vermişdir. Əvvəlcə ərəbcədən



latın əlifbasına (1928) və daha sonra kiril əlifbasına keçiddə (1940) məqsəd inkişafı nəzərdə tuturdu, ancaq bu dəyişikliklər əvvəlki ilə yeni sistem arasındakı uçurumu daha dərinləşdirmişdi. “*V. İ. Leninin ölümündən sonra de-yure bərabər olan dillər arasında rus dilindən de-fakto rəsmi dil olaraq istifadə edilmişdir*” (İbrahimov, 2020: 30).

Dil siyasətində mərkəzçilik və çoxluq arasında bərabərlik İ. Stalin dövründə rus dilinin SSRİ-nin yeganə rəsmi olmayan “rəsmi dili”nə çevrilməsi ilə pozulmuşdur.

Sovet dil siyasəti İttifaqın sonuna doğru qarşıdurma xarakteri almağa başlamışdır. Mərkəzi Asiya respublikalarındakı uğursuz “rəngli inqilablar” nəticəsində avtoritar Mərkəzi Asiya liderləri Qərbin demokratikləşmə təzyiqlərinə cavab olaraq Rusiya ilə münasibətləri möhkəmləndirərək mövcud mövqelərini qorumağa çalışdılar. Xarici siyasətini Rusiya əleyhinə quran və ABŞ-la strateji tərəfdaşlığını bu çərçivədə gücləndirən Özbəkistanda baş verən qanlı Andican üsyanından sonra Rusiya istiqamətində kəskin geosiyasi dönüş olmuşdur. Oxşar dəyişiklik Türkmənbaşının ölümündən sonra neytrallıq strategiyasından imtina etməyə başlayan Türkmənistanda da müşahidə olunur. Rusiyaya yaxınlaşma siyasəti Mərkəzi Asiyada mövcud olan siyasi maneələrin aradan qaldırılması və rus dilinin yayılması üçün daha əlverişli mühit yaradır. Bu vəziyyətdə, bir çox mütəxəssisin fikrincə, rus dili siyasi elitanın və kütlənin ortaq dili olaraq qalır və qalmaqda da davam edəcəkdir. “Mərkəzi Asiya həm sovet dövründə, həm də bu gün dil siyasətinin bir-birinə qarışması baxımından unikal müşahidə və təhlil nümunəsidir” (Özeren, 2019: 107).

“Mərkəzi Asiya ölkələri 2030” strategiyası ilə bağlı Özbəkistan Respublikasında 2019-cu ildə qəbul edilən “Özbək dilinin inkişaf etdirilməsi ilə bağlı tədbirlər planı”nda keçmişdə latın əlifbasına keçilərkən baş verən xətaların yenidən təkrarlanmaması üçün əlavə tədbirlərin görülməsi xüsusi qeyd olunmuşdur (İbrahimov, 2020: 214). Özbəkistanın Türk Şurasına (Türk Keneşi) tamhüquqlu üzv seçilməsi də gələcəkdə



Türk dünyasında yerinə yetiriləcək ortaqlar strateji layihələrdə yer alması baxımdan çox əhəmiyyətlidir. Bundan başqa Özbəkistanda latın əlifbasına keçidlə bağlı aparılan siyasəti də xüsusi vurğulamaq istərdik. Qeyd olunan tədbirlər planının mühüm komponentlərindən biri məhz Özbəkistanda latın əlifbasına keçid məsələsi təşkil edir.

1. Özbəkistanda əlifba siyasəti

Qıpçaqcanın təsiri altında olan özbək dili qazax türkcəsi ilə qarşılıqlı əlaqə nəticəsində yaranmışdır. Şimal və cənub qrupları əsas özbək dilini meydana gətirmişdir. Şimal özbək dili ahəng qanunu baxımından sağlamdır. Cənub özbək dilində ahəng qanunu pozulur. İran və tacik dillərinin təsiri az da olsa hiss olunur. Türkməncələşmiş qrup isə oğuz qrupu dillərinin təsirinin üstün olduğu bir qrupdur (Buran, Alkaya, 2013: 153).

1930-cu ilə qədər ərəb əlifbası ilə yazılan özbək dilinin yazı dilinin başlanğıcı 1920-ci illərin əvvəllərinə təsadüf edir. 1921-ci ildə Daşkənddə keçirilən Dil və İmla Qurultayında, 1922-ci ildəki Maarif və Mədəniyyət Qurultayında, 1923-cü ildə Buxarada keçirilən Orta Asiya özbəklərinin imla konfransında ərəb əlifbasının islah edilməsi ilə yanaşı, özbək dilindəki bəzi əsas məsələlər də müzakirə olunmuşdur. Bu yığıncaqlarda dilçi alimlər üç əsas fikir üzərində dayanmışlar:

1. Özbək dilində damaq ahənginə diqqət edilməli;
2. Özbək yazı dili damaq ahənginin olmadığı ləhcələr əsas götürülərək yaradılmalı;
3. Damaq ahəngi bəzi sözlərə tətbiq edilməməlidir (Hudayberdiyev, 1998: 434-435).

1860-cı illərdə Daşkənd, Səmərqənd, Nəmanqan və Özbəkistanın digər şəhərlərində kitab, jurnal və qəzetlər çap olunmağa başlanır. Ərəb əlifbasının çatışmazlıqları və islahat aparıldığı bu illərdə əlifbaya g hərfinin qarşılığı olan گ, sağur ڭ üçün isə ڭ əlavə edilmişdir. Yenə bu illərdə, başda İsaqxan Turinin “Cami-ül hutut” adlı əsəri (Nəmanqan, 1331-ci il) olmaqla, əlifba, imla məsələləri və yazı tarixi haqqında kitablar çap edilmişdir (İbrahimov, 1972: 159).



XX əsrin əvvəllərində Orta Asiyanın bir çox şəhərində mətbəələrin açılması ilə əlaqədar çap edilən kitabların sayı da artmağa başlayır. 1913-cü ildə Daşkənddə V. M. İlin mətbəəsində tatar dili müəllimi İsmayıl Alyaviyin özbək dilinə tərcümə etdiyi “Təcvid” adlı dərs kitabı nəşr edilir. “Quran” əlifbasının 29 hərf və özbək əlifbasının da bu hərflərdən ibarət olduğu qeyd edilir (Şirin, 2006: 336).

Özbək dilinə tətbiq edilən ərəb əlifbasından istifadə 1930-cu ildə dayandırılır. Birinci Türkoloji Qurultaydan hələ dörd il əvvəl – 1920-ci ildən etibarən Özbəkistanda “latınçılar” qrupu tərəfindən müdafiə edilməsinə baxmayaraq, latın əlifbasından rəsmi olaraq 1930-cu ildən istifadə edilməyə başlanılır (Kuçkartay, 1999: 122).

Özbək dilinin latın əlifbası ilə yazılması fikri ilk dəfə 1921-ci ildə Daşkənddə təşkil olunan Dil və İmla Qurultayında irəli sürülmüşdü. Burada özbək şairi Batu latın əsaslı özbək əlifbası ilə əlaqədar konfransa məruzə təqdim etmişdi. Ancaq onun bu məruzəsi qəbul edilməmişdi. Çünki konfransda iştirak edənlərin əksəriyyəti əlifba dəyişikliyinə yox, mövcud ərəb əlifbasının islah edilməsini dəstəkləyirdi (İbrahimov, 2020: 208).

Latın əlifbasının özbək dilinə tətbiqi ilə bağlı müzakirələrə 1926-cı ildə yenidən başlanılır. Özbəkistan Sovet Sosialist Respublikası Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin Ali Soveti yeni əlifba ilə bağlı hazırlıq işlərini yerinə yetirmək üçün Yeni Əlifba Mərkəzi Komitəsi yaradılır. Komitədə fəaliyyət göstərən mütəxəssislər digər türk-latın əlifbalarını təhlil edərək yeni özbək-latın əlifbası layihəsi hazırlayırlar.

1929-cu ildə Səmərqənddə Dil və İmla Konfransı keçirilir, A.N.Samoyloviç, L.V.Şerbak, B.Çobanzadə, A.Sagdi, S.Ayni, A.Haşim kimi dilçi alimlərin də iştirak etdikləri bu konfransda 34 hərfdən ibarət özbək-latın əlifbası qəbul edilir.

1934-cü ildə Daşkənddə keçirilən Özbək İmla Məsələləri Konfransında özbək-latın əlifbası yenidən müzakirə edilir və sait səsləri qarşılayan hərflərin sayı 6-ya endirilir. Konfransda qəbul edilən qərarlara istinadən ə hərfinin funksiyası da müəyyən edilir. Eyni yazı qaydasından uzaqlaşmaq məqsədilə e saitinin



qarşılığından istifadə edilməyə başlanılır: əlim – elim; acıqlı, alim – alim, bəs – yetərli, bəs, bas – basmaq, sən – sen, san – say, əne – məhz, ana – ana (İbrahimov, 1972: 161).

Türk xalqlarının əlifbalarının inkişafı məsələlərinin müzakirə edildiyi Birinci Türkoloji Qurultaydan sonra Özbəkistan Elmlər Akademiyası S.İ.İbrahimovun rəhbərliyi altında A.A.Abdullayev, A.Usmanov və Z.Magrufovdan ibarət bir komitə yaradır. Komitə özbək-kiril əlifbasında islahata ehtiyac olması ilə bağlı yekun qərar qəbul edir və qəbul olunmuş özbək-kiril əlifbasının qüsurları və nöqsanlarını bir neçə başlıq altında göstərir. Biz də əlimizdə olan mənbə materiallarına əsaslanaraq həmin qüsurları və nöqsanları veririk:

- Artıq işarələrin çıxarılması, özbək dilinə xas olan xüsusi səslər üçün yeni hərflərin qəbul edilməsi;
- ı hərfinin ʼc hərflərlə birləşməsi ilə əvəz edilməsi;
- x hərfinin h hərfi ilə əvəz edilməsi;
- ʼn samitinin ʼh hərfi ilə əvəz edilməsi;
- c samitinin ʼç ilə əvəz edilməsi;
- o hərfi həm rus dilindən alınma sözlərdəki o saitini, həm də özbək dilindəki a sait səsinə ifadə etdiyi üçün a hərfinin əlifbaya əlavə edilməsi;
- ərəb mənşəli sözlərdə ʼğ (ayn) və (ʼ) həmmə) işarələrinin qarşılığında ʼʁ, ʁ işarələrinin əlifbadan çıxarılması və bu səslərin qarşılığında ʼ (apostrof) işarəsindən istifadə edilməsi;
- e, ë, я, ю hərflərinin özbək-kiril əlifbasından çıxarılması.

1962-ci ildə Almatıda keçirilən SSRİ xalqlarının ədəbi dillərinin inkişaf qaydalarının təhlili konfransında F.Kamalov layihəsini yenidən konfrans iştirakçılarının nəzərinə çatdırır. Bundan sonra özbək-kiril əlifbasının problemləri yenidən gündəliyə gəlir (Gökdağ, 2022: 73).

Respublika parlamentinin 31 avqust 1991-ci ildə Özbəkistanın müstəqilliyini elan etməsindən sonra ölkə SSRİ-nin tərkibindən çıxır. Bu dövrdə elmi



yig'ıncaqlarda və mətbuatda latın əlifbasına əsaslanan özbək əlifbası məsələsi müzakirə edilməyə başlanılır. 1991-ci ildə Türkiyənin Mərmərə Universitetində keçirilən Millətlərarası Çağdaş Türk Əlifbaları Simpoziumunda iştirak edən Özbəkistan nümayəndələri Berdiyər Yusupov və Holciqit Sanqulov ölkələrindəki yeni siyasi mərhələdə ərəb əlifbasına da meyillənmənin olacağını qeyd edərək, ən qısa zaman ərzində ortaq türk əlifbasına keçməklə bağlı qərar qəbul edilməsinin vacibliyini vurğulayırlar (Millətlərarası Çağdaş Türk Alfabeləri Sempozyumu, 1992: 31).

1993-cü ildə qəbul edilmiş özbək-latın əlifbası üzərində 1995-ci ildə edilən dəyişiklik bu əlifbanı ortaq türk-latın əlifbasından həm uzaqlaşdırmış, həm də əlifbanı qarışıq və istifadə edilməsi çox çətin olan bir vəziyyətə salmışdır (Kocaoğlu, 1999, 677).

İngilis-latın əlifbası əsas götürülməklə hazırlanan və 1995-ci ildə qəbul edilən özbək-latın əlifbasına ortaq türk əlifbasında və türk-latın əlifbalarının heç birində yer almayan işarələr daxil edilmişdir. Bu əlifbada, kiril əsaslı əlifbada olduğu kimi, özbək dilinin səs quruluşuna uyğun olmayan işarələr var. Hərflərdə ardıcılıqda Türkiyə türkcəsi yerinə ingilis əlifbasının, hərflərin tələffüzündə isə Qərbi dillərinin və rus dilinin əsas götürülməsi, həmçinin h, x, k, q, n kimi samitlərin qalın və incə sıralı sözlər üçün ayrı-ayrı istifadə edilməsi və türkcənin əsas saitlərindən olan ı və ü saitlərini göstərən hərflərin olmaması əsas nöqsanlardır.

Özbək dilinin yeni imla qaydaları “Özbək Tilining İmlo Lugati” (Ş.Rahmatullayev, A.Hojiyev, Okıtuvcı yay, Daşkənd, 1997) də özbək-latın əlifbasının yetersizliyini son dərəcə açıq şəkildə əks etdirir. “Tuzuvchılardan” (Hazırlayanlardan) başlıqlı qısa bir ön sözdən sonra özbək dilinin yeni imla qaydaları fəsilər şəklində sıralanmışdır. Bəzi sözlərin iki ayrı yazılış şəkillərinin verilməsi (adab/adob kimi) özbək dilinin imla qaydalarının hansı şəkildə olmasından xəbər verir (Öztürk, 2001: 761-765).

Özbək dilində, əsasən, ərəb, latın və kiril əlifbalarından istifadə olunmuşdur.



Özbək ədəbi dili ahəng qanununun pozulduğı fars və tacik dillərinin təsirindəki dialekt və şivələr əsasında yaradılmışdır. 1930-cu ilə qədər ərəb əlifbası ilə yazılan özbək dili 1930-1940-cı illər arasında latın əlifbası ilə yazılmağa başlamışdır. 1926-cı ildə Bakıda keçirilən Birinci Türkoloji Qurultaydan sonra başlayan latınlaşma hərəkatına özbəklər də qoşulmuşlar. Qurultaydan 6 il sonra özbək-latın əlifbası rəsmi olaraq qəbul edilmişdir. 10 il istifadə edilən latın əlifbasının yerini Stalin dövründə kiril əlifbası əvəz etmişdir. Özbəkistan müstəqillik əldə etdikdən sonra özbəklər yenidən latın əlifbasına keçmişlər. 1993-cü ildə rəsmiləşən latın əlifbası 1995-ci ildə yenidən dəyişiklik olunmaqla qəbul edilmişdir (İbrahimov, 2018: 88).

2. Müstəqillik dövrü dil siyasəti

Özbəkistanda 1989-cu ildə qəbul edilən dil qanunu ilə özbək dili dövlət dili, rus dili isə beynəlxalq ünsiyyət dili hesab olunmuşdur. Digər bir maddə ilə vətəndaşlar tərəfindən tələb edildiyi halda rus dilindən müəyyən yazışma, anlaşıma və hüquqi işlərdə istifadəsinə icazə verilmişdir.

“21 oktyabr 1989-cu ildə qəbul olunan “Dövlət dil haqqında” qanunda özbək dili Özbəkistanın dövlət dili olaraq müəyyən edilmiş və bütün ictimaiyyətin dövlət dilinin yüksək səviyyədə öyrənməsi tövsiyə edilmişdi” (Eltazarov, 2017: 94).

1990-cı illərdə SSRİ-nin süqutu ilə yeni bir mərhələ başlamış oldu. 30 avqust 1991-ci ildən etibarən türk respublikalarının müstəqilliklərini əldə etməsi ilə əlifba məsələsi yenidən gündəliyə gəldi. Daha əvvəllər də əlifba müzakirə edilmiş, kiril əlifbasından imtina etmək, latın əsaslı yeni əlifba qəbul etmək kimi məsələlər ortaya atılmışdı. 1991-ci ildən etibarən kiril əsaslı özbək əlifbasını dəyişdirmək məqsədi ilə müxtəlif layihələr təklif edilmiş, ciddi müzakirələr aparılmışdır.

Özbəkistanda milli dil və əlifba mövzusunda müzakirələr 1980-ci illərin sonlarında başlamasına baxmayaraq, əlifba dəyişikliyi Sovet İttifaqının dağılmasından sonra həyata keçirilmişdir. Mərkəzi Asiyanın Sovet ölkələrindən yalnız Özbəkistan nə 1992-ci il konstitusiyasında, nə də qəbul edilmiş dil qanunlarında rus dilinə rəsmi dil və ya etnik qruplar arasındakı ünsiyyət dili statusu



vermişdir.

Bunun nəticəsində 2 sentyabr 1993-cü ildə Özbəkistan prezidenti İslam Kərimovun iki maddəlik *“Latın əlifbasına əsaslanan özbək əlifbası”*(Karimov, 2011: 48) fərmanı ilə ölkə rəsmi şəkildə latın əsaslı əlifbaya keçmişdir.

“2 sentyabr 1993-cü il tarixli qanunda əlifba dəyişikliyinə səbəb kimi 1929-1940-ci illər ərzində həyata keçirilən latın əlifbasına keçid prosesinin müsbət təcrübəsinə əsaslanaraq Özbəkistan respublikasını hərtərəfli inkişafa və dünyaya integrasiyaya hazırlamaq üçün lazımi şəraitin formalaşdırılması göstərilmişdir” (Abdieva, 2017: 46).

Bu qanuna əsasən latın əsaslı yeni özbək əlifbası *“1 yanvar 1996-cı ildə ibtadi təhsildə, birinci sinifdən başlayaraq məktəblərdə tətbiq olunacaqdı”* (Tekin, 2008: 607). Bu da mərhələli əlifba dəyişikliyi demək idi.

Professor Timur Kocaoğlu 1993-cü ildə qəbul edilən əlifba ilə bağlı qeyd edir: *“1993-cü ildə qəbul edilmiş özbək-latın əlifbası üzərində 1995-ci ildə edilən dəyişiklik bu əlifbanı ortaq türk-latın əlifbasından həm uzaqlaşdırmış, həm də əlifbanı qarışıq və istifadəyə yararsız vəziyyətə salmışdır”* (Tekin, 2008: 607).

5 dekabr 1995-ci ildə qəbul olunan yeni dil qanununda da özbək dili dövlət dili statusunu saxlamışdır. Həmçinin burada Özbəkistan respublikasının bütün vətəndaşlarının ünsiyyət dillərini seçmək hüququna malik olması da qeyd edilmişdir.

Latın əlifbası əsasında hazırlanan və 1995-ci ildə qəbul edilən özbək-latın əlifbasına ortaq türk əlifbasında və türk latın əlifbalarının heç birində yer almayan işarələr daxil edilmişdir. Bu əlifbada kiril əsaslı əlifbada olduğu kimi, özbək dilinin səs quruluşuna uyğun olmayan işarələr də var idi (Özeren, 2018: 164).

Məlum olduğu kimi Özbəkistanda 1995-ci ildə həyata keçirilən əlifba dəyişiklikləri Türkmənistandakı əlifba dəyişikliklərinə əks istiqamətdə olmuşdur. Türkdilli respublikaların əlifba və yazı sistemlərini geniş şəkildə tədqiq edən professor Hatice Şahin User bununla bağlı qeyd edir: *“Türkmənistan və*



Özbəkistanın kiril əlifbasından latın əlifbasına keçərkən Rusiyanın təsirindən xilas olmağı düşünməklə yanaşı, özlərinə xas latın əlifbası hazırlayaraq Türkiyənin təsirindən uzaq olmağa çalışmışlar” (Şirin, 2006: 308).

24 avqust 1995-ci ildə Özbəkistan Respublikası Nazirlər Kabineti “Latin Yazuvige Esaslengen Ozbek Elifbasini Cariy Etis Togriside” qanunu tətbiq etməklə əlaqədar “Özbək Tilining Esasiy İmla Kaidelerini Tasdikleş Hakide” 339 sayılı qərar qəbul etmişdir. Bu qərar dörd maddədən ibarət idi:

1. Özbək dilinin əsas imla (orfoqrafiya) qaydaları təsdiq olunsun.
2. Nazirliklər, nazirliklərə təbə olan qurumlar, yerli özünü idarəetmə orqanları, kütləvi informasiya vasitələri bütün yazışma və fəaliyyətlərində, mətbuatda latın hərflərinin əsas götürüldüyü özbək əlifbasından istifadə etsinlər və qeyd olunan qaydaları tətbiq etsinlər.
3. Özbəkistan Respublikası Elmlər Akademiyası, ali, orta və özəl təhsil qurumları, dövlət mətbuat qurumu üç ay ərzində məktəblər üçün özbək dilinin imla, şəxs və yer adları lüğətlərini hazırlasınlar və nəşri ilə bağlı tədbirlər görsünlər.
4. Qeyd olunanların tətbiq olunmasına nəzarət Nazirlər Kabinetinin təhsil, elm, sosial məsələlər və mədəniyyət işləri ilə bağlı qurumlarına tapşırırlar.

21 dekabr 1995-ci ildə Ali Məclis tərəfindən təsdiq edilmiş Özbəkistan Respublikasının “Dövlət dili haqqında” qanunu (yeni redaksiyada) dövlət dili ilə yanaşı, rus və digər milli azlıqların dillərindən həyatın bütün sferalarında istifadə hüququnu özündə əks etdirməklə xalqlararası sülh öz töhfəsini vermişdir. “Özbəkistan Respublikasında” bu qanunun 24-cü maddəsində göstərildiyi kimi, “dövlətə və ya başqa dillərə etinasız və düşmən kimi yanaşmalar qadağandır. *“Vətəndaşların ünsiyyət, tərbiyə və təhsildə dil seçmək hüquqlarının həyata keçirilməsinə mane olan şəxslər qanunla müəyyən edilmiş qaydada məsuliyyət daşıyırlar”* (Murtazayeva, 2017: 343).

Qanunun belə geniş miqyasda həyata keçirilməsi, dil problemini digər millətlərin mənafələrinə xələl gətirmədən həll etməyə imkan verdi.

1995-ci il qanunu ilə əlaqədar 600 nəfərlə sorğu aparan bir araşdırma etnik



qrupların Özbəkistandakı dil siyasətinə dair davranışları mövzusunda müəyyən fikir ortaya çıxarır. Buna görə, Özbəkistanda yaşayan hər beş rusdan üçü özbək dilinin yeganə dövlət dili olaraq qəbul olunmasının azsaylıların qanuni haqlarında zidd olduğunu düşünür. Özbəklər və taciklər bu fikirlərlə razı deyillər. *“Rusların 58%-i Özbəkistanda özbəklərin digər etnik qruplardan üstün hüquqlara malik olduğunu düşünürlər. Rusların 96%-i, rus dilində danışan digər azlıqların 93%-i özbək dili ilə yanaşı, rus dilinin də dövlət dili olmasını müdafiə edirlər. Özbəklər arasında bu fikirdə olanların göstəricisi 32%-dir. Taciklər arasında rus dilinin dövlət dili olmasını düşüncələrin göstəricisi 39% olduğu halda, tacik dilinin də bu dillərlə rəsmi statusda olmasını istəyənlər 15%, özbəkçə ilə birlikdə yalnız tacik dilinin dövlət dili olmasını istəyənlər isə 11%-dir. Digər tərəfdən taciklər və özbəklər rus dilinə etnik qruplar arası dil statusu verilməsinə qarşı çıxmışlar”* (Smith, 1998: 202).

Dillə bağlı müəyyənləşdirilmiş qərarların təsiri məsələsində də rus və özbəklərin fikirləri çox fərqlidir. Hər üç özbəkdən biri iş yeri ilə bağlı qərarın iş həyatına müsbət təsir etdiyini düşündüyü halda, rusların 41%-i bundan narahat olduğunu qeyd etmişdir. Özbəklərin yarıdan çoxu, taciklərin üçdə biri dillə bağlı qanunların etnik qruplar arasındakı münasibətlərə müsbət təsir etdiyini düşünür. Rusların yarısı və rus dilində danışan digər azlıqların üçdə ikisi bu təsirin yetərsiz olması düşüncəsindədir. Dil qanunlarının respublikadakı mövqelərini zəiflətdiyinə inanmalarına baxmayaraq, özbək dilini bilməyən rusların 70%-i bu dili öyrənmək niyyətində olmadıqlarını bildirmişlər.

1996-cı ildə Özbəksitan Nazirlər Kabineti tərəfindən “Özbəkistan Respublikasının dövlət dili haqqında Dövlət Proqramı” qəbul edilmişdir. Bu proqram həm dil korpusu, həm də maddi mənbə və baza problemlərini əhatə edirdi. *“Proqramda özbək dilinin tədrisi üçün dövlət tərəfindən vəsait ayrılması, maddi və texniki bazanın gücləndirilməsi, əcnəbi dillərdəki elmi yazıları özbək dilinə avtomatik çevirən sistemlərinin qurulması, məktəblərdə özbək dilinə ayrılan dərslərin artırılması kimi məsələlərə yer verilmişdir”* (Garibova, 2012: 83).



SSRİ-nin süqutundan sonra Özbəkistan dil siyasətində, milli kimlik siyasətinin ön plana çıxdığını görürük. Bu dövrdə özbək milli kimliyini formalaşdıran məsələlərdən biri özbəkçiliyin yenidən formalaşması, digəri isə rus təsirinin azaldılması idi.

2005-ci ildən sonra Özbəkistanın Qərbdən uzaqlaşmasının və yenidən Rusiya ilə yaxınlaşmasının bir nəticəsi olaraq məktəblərdə rus dili dərslərinə geniş yer ayrılır. Beləliklə, rus dili yenidən özbək əhali arasında nüfuz qazanmağa başlamışdır. Ölkədə rus dilindən başqa, ingilis, fransız və türk dili kimi dillərə də maraq artmışdır. Özbəkistanda müxtəlif ölkələrin mədəniyyət mərkəzlərinin fəaliyyətinin xarici mədəniyyətə liberal münasibətin göstəricisi olsa da, bu mərkəzlərlə Özbəkistanda aidiyyatı qurumları arasında müəyyən vaxtlarda problemlər də meydana çıxır. Əlbəttə, burada hökumətin özbək dilinin statusu ilə bağlı fəaliyyətinin uğurlu olması dilə gətirilir. Latın əlifbasının təhsildə tətbiqi ləng getsə də, sosial həyatda və şəhərlərdə bu əlifbadan daha sıx istifadə edilir. Hazırda özbək dili rus dilinə paralel şəkildə etnik qruplar arasındakı ünsiyyət dili funksiyasını yerinə yetirir.

Nəticə

Yekun olaraq, bu gün Özbəkistanda dil siyasətinin digər Mərkəzi Asiya ölkələri ilə müqayisədə daha nikbin inkişaf etdiyini söyləyə bilərik. Bu baxımdan Özbəkistanda həyata keçirilən dil siyasətini və mövcud dil situasiyasını bir neçə maddədə xülasə etmək istərdik.

Özbəkistan prezidenti Şövkət Mirziyoyevin 21 oktyabr 2019-cu ildə “Özbək dilinin, dövlət dili kimi nüfuzunu və mövqeyini gücləndirməklə bağlı” Tədbirlər Planı haqqında fərmanı özbək dilinə dövlət tərəfindən verilən dəyərən göstəricisidir. Fərmanda dövlət dilinin qorunmasına, inkişaf etdirilməsinə və bu tədbirlər planından irəli gələn fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsinə nəzarətin dövlət tərəfindən həyata keçirilməsi qeyd olunurdu.

Bu gün Özbəkistanda qarışıq bir əlifbadan istifadə olunur. 1993, 1995 və 2001-ci



illərdəki əlifba dəyişikliyi uğursuz hesab edə bilərik. Ancaq dövlətin 2019-cu ildə qəbul etdiyi “Tədbirlər planı”nda keçmişdə latın əlifbasına keçiddə baş verən xətlərin yenidən təkrarlanmaması üçün əlavə tədbirlərin görülməsi xüsusi qeyd olunmuşdur.

Özbəkistanın 14 sentyabr 2019-cu ildə Türk Dili Danışan Ölkələr Birliyinə – Türk Şurasına (Türk Kəneşi) tam hüquqlu üzv seçilməsi gələcəkdə türk dünyasına aid ortaq layihələrdə yer alması baxımından çox əhəmiyyətlidir.

Özbəkistanın digər Mərkəzi Asiya ölkələri ilə müqayisədə başqa bir üstünlüyü də dövlət qurumlarında digər dillərdən istifadəyə rəsmi qadağa qoyulmasıdır. Bu gün Özbəkistanda bütün dövlət qurumlarında rəsmi yazı və ünsiyyət dili özbək dilidir. Bu qərar ilk vaxtlar başqa ölkələrin, xüsusilə Rusiyanın etirazları ilə qarşılasa da, dövlətin dillə bağlı mövqeyi dəyişməz qaldı.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

1. Abdieva, R. (2017). *Bağımsızlıklarını Kazandıktan Sonra Türk Cumhuriyetlerinin Dil Politikaları ve Türkiye ile Ortak Dil ve Ortak Alfabe Çalışmaları*, *Uluslararası Türk Lehce Araştırmaları Dergisi*, № 2, s. 46.
2. Buran, A., Alkaya E. (2013). *Çağdaş Türk Lehçeleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
3. Eltazarov, J. (2017). *O'zbekistanda 20-asrda amalga oshirilgan yazuv va imlo islohotlari tarixidan (sotsionlingvistik tahlil)*, Samarqand: Samdu nashri.
4. Garibova, J. (2012). *Sovyet Sonrası Dönemde Türk Dilli Halklar - Dil Sorunu ve Yeniden Biçimlenen Kimlikler, Türk Dilli Halklar – Türkiye ile İlişkiler*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi.
5. Gökdağ, B. A. (2022). *Bağımsızlığın 30. yılında Özbekistan'da Dil Uygulamaları*, Prof. Dr. Mehman Musaoğlu Armağanı, Ankara: Bengü Yayınları.
6. Hudayberdiyev, C. (1998). Özbəkçədə Ses Uyumuğunun Yok Edilişi, *Türk Dünyası Derleme Edebiyat Dergisi*, s. 434-435.
7. İbrahimov, E. (2018). *Türk xalqlarının ortaq əlifba, imla və ünsiyyət dili*. Bakı: Elm və təhsil.
8. İbrahimov, E. (2020). Bağımsız Türk Cumhuriyetlerinde Dil Politikası (Azerbaycan Örneği). *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 50, 99-116.
9. İbrahimov, E. (2021). Azerbaycan'da Dil Politikalarının Toplumdilbilimsel

Paradigmaları. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, SUTAD*, Aralık 2020; (50): 27-41.

10. İbrahimov, E. (2020). Rusiya Federasiyasının azsaylı türk xalqlarına qarshi dil siyaseti. *Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları Dergisi (TÜRK LAD)*. 4. Cilt. 2. Sayı. s. 206-222.

11. Kocaoğlu, T. (1999). Türk Ülkelerinde Latin Alfabetine Geçme Sürecindeki Başlıca Meseleler, *3.Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildiriler Toplusu*, s. 677.

12. Kuçkartay, İ. (1999). Latin Esaslı Yeni Özbek Alfabeti (Kabul edilmesi ve uygulanması), *Atatürkün Harf Devrimi ve Türk Dünyasında Yansımaları Sempozyumu Bildiriler Toplusu*, s. 122.

13. *Milletlerarası Çağdaş Türk Alfabeleri Sempozyumu*, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 1992.

14. Özeren, M. (2018). Dil Kimlik İlişkisi Çerçevesinde Rusya Federasyonundaki Türk Halklarının ve Türk Kehçelerinin Durumu, *The Journal of Academic Social Science Studies*, Number: 73, p. 163-182, Winter 2018.

15. Özeren, M. (2019). Türk Dünyasında Ortak İmla (Yazım) Sorunu. *Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları Dergisi (TÜRK LAD)*. 3. Cilt. 1. Sayı. s. 104-121.

16. Öztürk, R. (2001). Yeni Özbek Alfabeti ile Yayımlanmış Bazı Kitaplar ve Düşündükleri, *Türk Dünyası Derleme Edebiyat Dergisi*, s. 761-765.

17. Smith, G. (1998). *Nation Building in the Post-Soviet Borderlands: The Politics of National Identities*, New York: Cambridge University Press.

18. Şahin, E. (2012). *Orta Asya ve Bağımsız Türk Cumhuriyetlerinde Yeni Dil Politikaları Bağlamında Alfabe Değişimi*, İstanbul: Ümraniye Belediyesi Kültür Yayınları.

19. Şirin, H. (2006). *Başlangıcından Günümüze Türk Yazı Sistemleri*. Ankara: Akçağ yayınları.

20. Tekin, F. (2008). Özbek Türkçesinin latin alfabesi esastaki imlasi üzerine, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 3/6. s. 607.

21. Ибрагимов С. (1972). Узбекский алфавит и вопросы его совершенствования, *Вопросы совершенствования алфавитов тюркских языков СССР*. с.161.

22. Каримов, И. (2011). *Узбекистан на пороге достижения независимости*, Ташкент: “Узбекистан”.



№	MAQOLA SARLAVHASI VA MUALLIFLARI	SAHIFASI
I SHO'BA. O'ZBEK TILI TARIXI VA UNING XALQARO ALOQALARDAGI O'RNI		
1	ÖZBƏKİSTAN RESPUBLİKASINDA DİL SİYASƏTİNİN MÜSTƏQİLLİKDƏN SONRAKİ İNKİŞAF MƏRHƏLƏLƏRİ - Elçin İBRAHİMOV Prof. Dr. Qarabağ Universiteti Elm şöbəsinin müdiri	19-35
2	ORTAK DEĞERLERİMİZ: DİLİMİZ, KÜLTÜRÜMÜZ VE ATASÖZLERİMİZ - Ahmet Hamdi SALBAŞ Ali Şir Nevai Akademik lisesi öğretmeni	36-41
3	O'ZBEK TILINING XALQARO MIQYOSDA OMMALASHUVI: RIVOJLANISH OMILLARI VA ISTIQBOLLARI - Bahodirov Botir Baxodirovich - Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti akademik litseyi yoshlar ishlari bo'yicha direktor o'rinbosari	42-47
4	TIL – MILLAT KO'ZGUSI - Baxodirova Mashhura Baxodirovna, Osimova Rayxona Adhamjon qizi - Farg'ona davlat texnika universiteti 1-son akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchilari	48-51
5	O'ZBEK TILI TARIXI VA UNING XALQARO ALOQALARDAGI O'RNI - Nazarova O'rozhol Xudoyberdiyevna - Termiz davlat universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	52-55
6	FRANSUZ TILINI TARIXIY RIVOJLANISHI - Usmanova Malika Adilovna Farg'ona davlat universiteti akademik litseyi "Chet tillar" kafedrasida fransuz tili fani o'qituvchisi	56-58
7	FRANSUZ TILIDA FRAZELOGIK BIRLIKLARI - Andapulatova Firuza Ikramovna - Farg'ona davlat universiteti akademik litseyi "Chet tillar" kafedrasida fransuz tili fani o'qituvchisi	59-62
8	O'ZBEK TILINING XALQARO MAYDONDAGI NUFUZI: TARIXI, BUGUNI VA ISTIQBOLLARI - Yangiboyeva Umida Ravshanbek qizi Urganch innavatsion universiteti Filologiya va tillarni o'qitish: o'zbek tili yo'nalishi, 24-01 guruh talabasi	63-66
9	MAXMUD QOSHG'ARIYNING LINGVISTIK QARASHLARI - Umarov Abroroxuja Vaxobovich Namangan davlat texnika universiteti 1-son akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	67-70
10	O'ZBEK TILINING XALQIMIZ VA XALQARO ALOQALARDAGI AHAMIYATI - Saidova Dildora Baxtiyarovna TDTU 3-son akademik litseyi o'zbek tili va adabiyot fani o'qituvchisi	71-74
11	O'ZBEK TILI: MILLIY O'ZLIK VA XALQARO E'TIROF RAMZI - Eshnayeve Feruza Qarshiyevna Samarqand davlat chet tillar instituti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	75-77
12	İLİM ÜZERİNE - Zahro Mahmudova Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti akademik litseyi Xorijiy tillar (turk) yo'nalishi o'qituvchisi	78-82
13	"CODEX CUMANICUS"DA İŞLƏNƏN BƏZİ SÖZLƏRİN DİALEKTLƏRDƏ İZLƏRİ - İmanyar QULİYEV AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu, böyük elmi işçi, fil.ü.f.d. Bakı Avrasiya Universiteti, müəllim	83-94
II SHO'BA. HOZIRGI O'ZBEK TILSHUNOSLIGINING DOLZARB MUAMMOLARI		
14	ELBEKNING LUG'ATCHILIK FAOLIYATI HAQIDA - Normamatov Sulton Ermamatovich Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti Filologiya fanlari doktori (DSc), professor	96-102
15	IS'HOQXON IBRAT ASARLARIDA IJTIMOYIY-SIYOSIY, MAISHIY LEKSIK QATLAM QO'LLANISHIDAGI LISONIY VA NOLISONIY OMILLAR - Latipov Murotali Mannobovich Guliston davlat universiteti Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent.	103-107
16	ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBURNING O'ZBEK TILI TARAQQIYOTIGA QO'SHGAN HISSASI - Abbasova Mubina Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti stajer-tadqiqotchisi	108-112
17	FIZIOLOGIK HOLAT FE'LLARINING O'ZBEK TILIDAN INGLIZ TILIGA TARJIMA QILISHDAGI MUAMMOLAR - Pulat Fozilov Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti mustaqil tadqiqotchisi	113-119
18	DINIY LEKSEMALARINING SEMANTIK VA STILISTIK XUSUSIYATLARI TAVSIFI -Mirzayeva Mashxura Ravshanbek qizi Farg'ona davlat texnika universiteti 1-son akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	120-124



19	LINGVOPRAGMATIKANING TILSHUNOSLIKDAGI O'RNI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI - Kobilov Nomoz O'rolovich Sharof Rashidov nomidagi SamDU akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi (PhD)	125-128
20	HOZIRGI O'ZBEK TILSHUNOSLIGINING DOLZARB MUAMMOLARI - Abdurasulova Raximaxon Odiljon qizi Namangan davlat pedagogika instituti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	129-131
21	KULOLCHILIK LEKSIKASIDA DETERMINATSIYA VA TERMINOLOGIZATSIYA HODISALARI Mamatkulova Zilola Rejabaliyevna Farg'ona davlat universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi, Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori	132-136
22	QADIMGI VA ESKI TURK BITIKLARIDA TABG'ACH VA QITANY (XITOIY) TOPONIMLARI MASALASI - Mamajonov Alisherbek Ravshanbek o'g'li Farg'ona davlat univeristeti Lingvistik: o'zbek tili mutaxassiligi magistranti	137-143
23	HOZIRGI O'ZBEK TILSHUNOSLIGINING DOLZARB MUAMMOLARI - Tilovova Guljahon Dilmurod qizi Shahrisabz davlat pedagogika instituti huzuridagi akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	144-147
24	"MUNOZARA" DRAMASIDA QO'LLANGAN BA'ZI UNDOV SO'ZLARING LINGVOPRAGMATIK TAHLILI - Usmonova Shaxnozaxon Erkinjonovna TDYU huzuridagi Namangan viloyati akademik litseyi Tillar kafedrasida yetakchi o'qituvchisi	148-151
25	O'ZBEK TILIDA SINTAGMATIK MA'NO VA SINTAGMATIK MUNOSABAT, ULARNING IFODALANISH YO'LLARI - Usmonova Huriniso Sharapovna, Namangan davlat universiteti professori	152-156
26	HID KONSEPTI - Qurbonov Akmaljon Tavakaljon o'g'li Farg'ona davlat universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyoti fani o'qituvchisi	157-162
27	METATIL VA TARIXIY TURKOLOGIYA: 'AT-TUHFATUZ ZAKIYATU FIL-LUG'ATIT-TURKIYA ASARINING ILMIY MEROSI - Xolbekova Nargiza Zohidjonovna FarDU mustaqil izlanuvchisi, FarDU akademik litseyi ingliz tili o'qituvchisi	163-165
28	O'ZBEK VA INGLIZ DISKURSIDA TOLERANTLIKNING MADANIY JIHATDAN IFODALANISHI - Gavharoy Yormatova Abdulla qizi Farg'ona davlat universiteti akademik litseyi ingliz tili o'qituvchisi	166-171
29	O'ZBEK TILIDA O'XSHATISHLI QURILMALAR BADIYYATI - Gazibekova Soxiba Yusupovna O'zbek tili, adabiyoti va folklori institutining mustaqil izlanuvchisi	172-176
30	AYRIM DEHQONCHILIK LEKSIKASI ETIMOLOGIYASI - Pirmatova Ozodaxon Saparboyevna Urganch davlat pedagogika instituti Boshlang'ich ta'lim fakulteti katta o'qituvchisi	177-181
31	NAMANGAN QIPCHOQ SHEVALARIDA ADABIY TIL LUG'ATINI BOYITISHGA XIZMAT QILUVCHI BIRLIKLAR - Mamatismoilova Xanifa Hayitmirzayevna, NamDTU 2-son akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) Pirmatova Mahfuza Muhibullayevna, NamDTU 2-son akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	182-189
32	O'ZBEK TILSHUNOSLIGIDA YUKLAMALAR TADQIQI - Ismailova Dilnoza Shavkatovna Toshkent davlat tibbiyot universiteti 1-son akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	190-195
33	O'ZBEK TILIDAGI SINTAKTIK BIRLIKLARDA KOMMUNIKATIV-PRAGMATIK MA'NO IFODALANISHI - Qazaqova Nozima Abdulboqiyevna, University of Business and Science dotsenti, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori	196-201
34	XALQ DOSTONLARI LEKSIKASINING LEKSIK-SEMANTIK XUSUSIYATLARI - Abduqahhorova Muattar Ma'rufjon qizi, Toshkent davlat yuridik universiteti huzuridagi Namangan viloyat akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	202-207
III SHO'BA. AKADEMIK KITSEYLARDA O'ZBEK TILI VA ADABIYOTINI O'QITISH METODIKASI		
35	AKADEMIK LITSEYLARDA O'ZBEK TILI VA ADABIYOTINI O'QITISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR: MILLIY VA XORIJIY TAJRIBALAR INTEGRATSIYASI - Adizov Bekjon Qo'chchiyevich, Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti akademik litseyi direktori	209-219
36	«LEKSIKOLOGIYA» BO'LIMINI O'QITISH JARAYONIDA O'QUVCHILARNING SO'Z BOYLIGINI OSHIRISH YO'LLARI - Ismailova Vasila Shuxratovna, Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	220-230



37	AKADEMIK LITSEYDA O'ZBEK TILI O'QITISHNING AN'ANAVIY VA ZAMONAVIY USULLARI - Botirova Soliyaxon Ro'zivojevna O'zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasi Toshkent "Temurbeklar maktabi" harbiy-akademik litseyi ona tili va adabiyot fani bosh o'qituvchisi	231-238
38	ADABIYOT DARSLARIDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING SAMARADORLIGI - Urazova Nargiza Qurdashovna , TXVU akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)	239-246
39	O'ZGA TILLI GURUHLARDA ALISHER NAVOIY HAYOTI VA IJODINI O'RGANISH -Shomurodova Sitora Xoshim qizi , "International house – Tashkent" akademik litseyi o'zbek tili fani o'qituvchisi, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori(PhD)	247-250
40	UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA ONA TILI MASHG'ULOTLARINI SAMARALI TASHKIL ETISH MASALALARI (Qozog'istondagi ta'lim o'zbek tilida olib boriladigan maktablar misolida) - Naraliyeva Shahlo Djamalovna , Jumabek Tashenev nomli universiteti katta o'qituvchisi, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori(PhD) (Qozog'iston, Chimkent) Hulkar Hamroeva , O'zbekiston davlat xoreografiya akademiyasi dosenti, filologiya fanlari doktori (O'zbekiston, Toshkent)	251-260
41	SAID AHMADNING „QORAKO'Z MAJNUN“ASARINI O'RGANISH - Nasriyeva Dilbar Muhiddinovna , Chirchiq davlat pedagogika universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	261-264
42	AKADEMIK LITSEY DARS JARAYONIDA "QUTADG'U BILIG" ASARINING O'QITILISHI - Matkarimova Nasiba Bekchanovna , Toshkent davlat transport universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	265-267
43	AKADEMIK LITSEYLARDA ANTON PAVLOVICH CHEXOV HAYOTI VA IJODINI O'RGATISHNING SAMARALI USULLARI - Farida Abdullayeva Xayrulla qizi , Ajiniyoz nomidagi Nukus DPI akademik litseyi o'zbek tili va adabiyoti fani o'qituvchisi	268-272
44	AKADEMIK LITSEY DARSLIKLARIDA TAQLID SO'ZLAR MAVZUSINING BERILISHI TO'G'RISIDA - Narziyeva Nazokat Abdurasulovna , Samarqand davlat chet tillar instituti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi, SamDU mustaqil izlanuvchisi	273-277
45	AKADEMIK LITSEYLARDA O'ZBEK TILI VA ADABIYOTINI O'QITISHNING ZAMONAVIY METODIKASI -Mansurova Zilola Bahodirovna , Navoiy davlat universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani bosh o'qituvchisi	278-283
46	AKADEMIK LITSEYLARDA O'ZBEK TILI VA ADABIYOTI FANINI O'QITISHDA INGLIZ TILI METODIKASIDAN FOYDALANISH TAHLILI - Ashurova Feruza Maxamadyusupovna , Farg'ona davlat universiteti akademik litseyi chet tillari kafedrasida ingliz tili fani o'qituvchisi	284-288
47	ADABIYOT – SO'Z SAN'ATI - Xakimova Shapoat Pazliddinovna , Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	289-293
48	ABDULLA QODIRIY IJODINI O'RGATISHDA INNOVATSION USULLARDAN FOYDALANISH - Djabbarova Nodira Shovkat qizi , Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	294-297
49	AKADEMIK LITSEYLARDA O'ZBEK TILI VA ADABIYOTINI O'QITISH METODIKASI - Ahmadaliyev Shohruh , Toshkent Davlat Yuridik Universiteti huzuridagi Namangan viloyat akademik litseyi Matematika fani o'qituvchisi	298-303
50	ADABIY TA'LIMDA O'QUVCHILARNING IJODIY FAOLIYATINI LOYIHA TEXNOLOGIYASI ASOSIDA RIVOJLANTIRISH METODIKASI - Mamatova Maxbuba Abdulboqi qizi , Namangan davlat pedagogika instituti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	303-306
51	AKADEMIK LITSEYLARDA O'ZBEK TILI DARSLARIDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH - Toshmurodova Xalima To'raxonovna , Chirchiq davlat pedagogika universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	307-310
52	KOMIL INSONNI TARBIYALASHDA DIDAKTIK ADABIYOTNING O'RNI - To'xtaboyeva Muyassar , Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani, oliy toifali o'qituvchisi, falsafa fanlar doktori (PhD) Jo'rayeva Muhabbat , Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani oliy toifali o'qituvchisi	311-315
53	ADABIYOT O'QITISHDA BADIY TAHLIL MUAMMOLARI - Hamdamova Manzura Jurabayevna , Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	316-319



54	ONA TILI DARSLARIDA YANGI PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH - Achiliva Nasiba Saidovna , Samarqand iqtisodiyot va servis instituti akademik litseyi ona tili va adabiyot o'qituvchisi	320-324
55	AKADEMIK LITSEYLARDA "MA'NO KO'CHISH YO'LLARI" MAVZUSINI O'QITISHDA INTERFAOL METODLARNING AHAMIYATI - Egamberdiyeva Vazira G'ulomovna , Guliston davlat universiteti akademik litseyi Ona tili va adabiyot fani bosh o'qituvchisi	325-328
56	ADABIYOT DARSLARIDA FSMU TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISH - Matluba Rahmonova Usmonovna , NamDU akademik litseyi o'zbek tili va adabiyoti o'qituvchisi	329-333
57	«HOL VA UNING USLUBIYATI» MAVZUSINI O'RGANISHDA AXBOROT VA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING QO'LLANILISHI - Achilova Zarina Saidovna , Samarqand iqtisodiyot va servis instituti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	334-338
58	ADABIY MATN ASOSIDA LINGVOMADANIY KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISHDA INTERFAOL METODLARNING O'RNI - Norov Jamshid Nurulloevich , Buxoro davlat pedagogika instituti, Xorijiy tillar kafedrası tayanch doktoranti	339-342
IV SHO'BA. RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR DAVRIDA O'ZBEK TILINING IMKONIYATLARI		
59	SUN'IY INTELLEKT YORDAMIDA O'ZBEK TILINI O'QITISH: IMKONIYATLAR, USULLAR VA MUAMMOLAR - Aliqulova Dilbar Esanovna , Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti akademik litseyi o'quv ishlari bo'yicha direktor o'rinbosari	344-352
60	RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR IMKONIYATLARI. "RAQAMLI O'ZBEKISTON - 2030" STRATEGIYASI - Shodiyeva Nigora Murodullayevna , Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti akademik litseyi informatika fani o'qituvchisi	353-358
61	RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR DAVRIDA O'ZBEK TILINING RIVOJLANISH IMKONIYATLARI - Sulaymonova Nafisa Sattorovna , Navoiy davlat universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	359-362
62	TILSHUNOSLIKDA KOMPYUTER TEXNOLOGIYALARNING O'RNI - Qosimova Dilnoza Toshkanovna , O'zDTU akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	363-367
63	ЦИФРОВАЯ ВИЗУАЛИЗАЦИЯ ТЕКСТА: СОЗДАНИЕ КОМИКСОВ ПО РАССКАЗУ А. КАХХАРА «ДВА САПОГА-ПАРА» С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ CHATGPT - Атабекова Айну Женисбековна, Преподаватель русского языка и литературы. Академический лицей Филиала РГУ нефти и газа(НИУ) имени И.М.Губкина	368-372
64	RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR DAVRIDA O'ZBEK TILINING IMKONIYATLARI - Tilovova Guljahon Dilmurod qizi , ShDPI huzuridagi akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	373-376
65	ONA TILI TA'LIMIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI - Baxodirova Mashhura Baxodirovna , Osimova Rayxona Adhamjon qizi, Farg'ona davlat texnika universiteti 1-son akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchilari	377-381
66	THE ROLE OF LANGUAGE IN THE DIGITAL AGE - Ibragimova Hurriyat Uchqun qizi , JMCU master's student in Journalism Teacher of Uzbek Language and Literature at the M.S. Vosiqova Academic Lyceum under Tashkent State University of Law	382-387
67	RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR DAVRIDA O'ZBEK TILINING IMKONIYATLARI - Bahodirova Dildoraxon Zarifjon qizi , Farg'ona davlat universiteti akademik litseyi xorijiy tillar yo'nalishi o'quvchisi	388-390
68	RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR DAVRIDA O'ZBEK TILINING IMKONIYATLARI - Saminova Muslimaxon Qudratjon qizi , Farg'ona davlat universiteti akademik litseyi xorijiy tillar yo'nalishi o'quvchisi	391-394
69	YAPAY ZEKÂ VE ÖZBEK DİLİ: SORUNLAR VE ÇÖZÜMLER - Allanazarova Anora Muxobir qizi Shahrizabz davlat pedagogika instituti 1-kurs magistranti.	395-400
70	RAQAMLI ASRDA ONA TILI ORQALI MILLIY QADRIYATLARNI SAQLASH VA RIVOJLANTIRISH- O'rinova Sayyora Xolmirzayevna , TDYU huzuridagi Namangan viloyat akademik litseyi "Tillar" kafedrası ona tili va adabiyot fani bosh o'qituvchisi	401-409



V SHO'BA. TURKIY XALQLAR ADABIYOTI TARIXI

71	MUSTAQILLIK DAVRI O'ZBEK –AZARBAYJAN ADABIY ALOQALARI: NIZOMIY “XAMSA” SINING TARJIMASI HAQIDA - Ashurova Gulbahor Nurullayevna , Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti dotsenti	411-418
72	TURKIYADA ALISHER NAVOIY IJODINI O'RGANISHNING YETAKCHI TENDENSIYALARI - Cho'lliyeva Latofat Sevindikovna , ToshDO'TAU tayanch doktranti, ToshDO'TAU akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	419-438
73	ИСТОРИЯ ЛИТЕРАТУРЫ ТЮРКСКИХ НАРОДОВ - Султанова Майя Туйчиевна , преподаватель АЛ САМ ГИИЯ Академический лицей Самаркандского Института Иностранных Языков Республика Узбекистан, г. Самарканд	439-443
74	ALISHER NAVOIY IJODINING TURKIY XALQLAR ADABIYOTIDA O'RGANILISHI - Karimova Yulduz Baxtiyorovna (PhD) , Farg'ona davlat universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	444-448
75	ADABIY MUHITNING QODIRIY IJODIGA TA'SIRI - Abdilakimov Dilruxjon Rajab o'g'li Toshkent kimyo-texnologiyalari instituti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	449-455
76	O'RXUN-ENASOY BITIKLARI ASOSIDA TURKIY XALQLAR ADABIYOTI TARIXI -Madaminova Rayhona Alisher qizi , Farg'ona davlat universiteti akademik litseyi xorijiy tillar yo'nalishi o'quvchisi	456-459
77	MAHMUD QOSHG'ARIY VA UNING TURK ADABIYOTIGA QO'SHGAN HISSASI - Madina Zokirova Shuhratjon qizi , Farg'ona davlat universiteti akademik litseyi xorijiy tillar yo'nalishi o'quvchisi	460-463
78	MAHMUD QOSHG'ARIY – TURKIY TIL VA ADABIYOTINING ASOSCHISI - Satimova Ra'noxon Habibullayevna , Andijon davlat tibbiyot instituti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	464-469
79	YUSUF XOS HOJIBNING TURKIY XALQLAR ADABIYOTIGA QO'SHGAN HISSASI - Ne'matova Benazir Adilbekovna , Farg'ona davlat universiteti akademik litseyi xorijiy tillar yo'nalishi o'quvchisi	470-473
80	JAZBIYNING TURKIY DEVONI QO'LYOZMALARI - Samadova Madina Zafarjon qizi , Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	474-479
81	XIDIR DERYAYEVNING “QISMAT” ASARI TAHLILI -Xolmurodova Mahliyo , Termiz davlat pedagogika instituti o'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi 4-bosqich talabasi	480-482
82	ILM VA ADABIYOTNING SINTEZI: "OLIM-SHOIR" MODEL - Akbarova Sayyora Sobirovna , Toshkent davlat texnika universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi, Shamsiddinov Nasriddin Bahriddinovich , Toshkent davlat texnika universiteti akademik litseyi matematika fani o'qituvchisi	483-488
83	YOSHLAR TARBIVASIDA MILLIY TILNING O'RNINI VA AHAMIYATI - GO'ZALOY MAMEDOVA Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti akademik litseyi oliy toifali, ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	489-491



